

УДК 378

DOI:

*Інна Радзівілова, здобувач кафедри педагогіки та психології професійної освіти
Національного авіаційного університету*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВИЯВЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ БОРТПРОВІДНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Автором проаналізовано погляди українських і зарубіжних дослідників на особливості формування готовності майбутніх фахівців різних спеціальностей до професійної діяльності. Уточнено сутність понять "умова", "педагогічні умови", "готовність до професійної діяльності". Виявлено сукупність ефективних педагогічних умов, які впливають на формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності. На гіпотетичному рівні автором зроблено припущення, що створення певних з них в процесі фахової підготовки майбутніх бортопровідників можуть позитивно впливати на формування їхньої готовності до професійної діяльності.

Ключові слова: педагогічні умови; майбутні бортопровідники; готовність до професійної діяльності; педагогічні умови формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності; навчальні центри.
Лім. 13.

*Inna Radzivilova, Applicant of the Pedagogy and Psychology of Vocational Education Department
National Aviation University*

INVESTIGATION OF THE PROBLEM OF DETERMINING THE PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING THE READINESS OF FUTURE FLIGHT ATTENDANTS TO THE PROFESSIONAL ACTIVITIES

The author analyzes the points of view of Ukrainian and foreign scientists concerning the peculiarities of formation of the future flight attendants' readiness to the professional activity and specifies the essence of the concepts "conditions", "pedagogical conditions", "future flight attendants", "readiness to professional activity". The author finds out that the future specialists' readiness to the professional activities is considered as an integrative quality, harmonic unity of convictions, points of view, motives etc., complex unity which consists of some interconnected components etc. In the article the future flight attendants' readiness to the professional activities is regarded as a definite condition being in which future attendants comprehend their own abilities, able to apply acquired knowledge and skills necessary to perform the professional duties successfully, able to take responsibility for actions in difficult situations, organize own actions correctly and foresee the positive and negative consequences considering making decisions. The set of effective pedagogical conditions which influences the formation of the future flight attendants' readiness to the professional activity is determined. On the hypothetical level the author assumes that creation of some of them in the process of special training of future flight attendants can positively influence the formation of their readiness to the professional activity. Among effective pedagogical conditions the author highlights the activation and development of the future specialists' motivation, optimization of content, the forms and methods of forming the professional skills, creation of favorable environment, an implementation of person-centered approach, the usage of innovative learning technologies.

Keywords: pedagogical conditions; the future flight attendants; the pedagogical conditions of formation of readiness to the professional activities.

Постановка проблеми. Зі зростання міжнародних політичних і економічних відносин України з іншими країнами світу, цивільна авіація починає відігравати важливу роль на міжнародному ринку транспортних перевезень, що, у свою чергу, впливає на підвищення вимог до професійних і особових якостей випускників навчальних авіаційних центрів. Зважаючи на це, дослідження проблеми вдосконалення професійної підготовки майбутніх льотчиків і, відповідно, майбутніх бортопровідників, набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх публікацій. Українськими і зарубіжними науковцями здійснено ґрунтовні

напрацювання щодо виявлення ефективних педагогічних умов формування готовності майбутніх фахівців різних спеціальностей до професійної діяльності. Вивченню проблеми формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності присвятили свої праці Н. Арістова [1; 3], С. Будак [4], Н. Котенко [5], В. Марігодов [6], С. Моторна [6], Ю. Пелех [7], О. Полозенко [8], Д. Швець [13]. Проте, проблема виявлення ефективних педагогічних умов формування готовності майбутніх бортопровідників до професійної готовності залишається малодослідженою.

У зв'язку з цим, **мета статті** полягає в

теоретичному аналізі підходів українських і зарубіжних дослідників до виявлення ефективних педагогічних умов формування готовності майбутніх фахівців різних спеціальностей до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Задля виявлення й обґрунтування ефективних педагогічних умов формування готовності майбутніх бортпроводників до професійної діяльності проаналізуємо насамперед точки зору українських і зарубіжних дослідників до розуміння сутності понять “готовність до професійної діяльності”, “умова” і “педагогічні умови”. Так, у науково-педагогічній літературі можна знайти такі тлумачення поняття “готовність до професійної діяльності”, а саме:

- психофізичний стан, перебуваючи в якому майбутні фахівці “здатні орієнтуватися й досягати успіху в професійній діяльності, здатні використовувати набуті знання, уміння та навички, необхідні для її успішного виконання, здатні бути активними, ініціативними, відповідальними, правильно організовувати власні дії, приймати виважені рішення відповідно до певної ситуації та передбачати їх позитивні й негативні наслідки, а також мають високий рівень усвідомлення можливостей професійного розвитку і самовдосконалення” [1, 23 – 24];

- психофізичний стан фахівця, який володіє знаннями, вміннями, навичками, в якому він може негайно перейти до безпосереднього виконання своєї професійної діяльності [4, 34];

- гармонійне поєднання переконань, поглядів, мотивів, знань, умінь, навичок і досвіду, що сприяють успішному виконанню професійних завдань [5, 28];

- інтегративну якість особистості, спрямовану на адекватну реакцію щодо можливості ситуативного вирішення універсальних (різнопланових) завдань із допомогою активізації та застосування набутої у навчально-виховному процесі системи компетенцій, що означені за таких умов диференційно-варіативними видозмінами [7, 23] тощо.

Ми, у свою чергу, під готовністю майбутніх бортпроводників до професійної діяльності розуміємо як певний стан особистості, у якому майбутні бортпроводники усвідомлюють значення власних можливостей, здатні використовувати набуті знання, уміння та навички, необхідні для успішного виконання професійних обов’язків, здатні брати на себе відповідальність у складних ситуаціях, правильно організовувати власні дії, а також *передбачати позитивні й негативні наслідки відповідно до прийнятих рішень* [10, 147].

Перейдемо до уточнення сутності понять “умова” і “педагогічні умови”. Так, у “Сучасному тлумачному словнику української мови” умова розглядається як “необхідна обставина, що уможливорює здійснення, утворення чогось або сприяє чомусь” [11, 717]. З точки зору філософії, умова є такою філософською категорією, що виражає відношення предмета до явищ, які його оточують і без яких він не може існувати. Тобто, предмет є чимось обумовленим, а умова – зовнішнім різноманіттям об’єктивного світу [12]. У педагогіці умови розуміють як “сукупність змінюваних природних, соціальних і внутрішніх дій, які впливають на фізичний, психічний, моральний розвиток людини, його поведінку, виховання й навчання, формування особистості” [9, 36].

Н. Арістова розглядає педагогічні умови як “свідомо створені обставини, що реалізуються в освітньому процесі закладу вищої освіти, обумовлюють певний напрямок його розвитку, забезпечують результативність і успішне розв’язання певної проблеми” [3, 220].

Д. Швець, який під педагогічними умовами розуміє “сукупність способів, методів та організаційно-педагогічних форм педагогічного процесу у ЗВО, завдяки яким можна досягти його мети, створити сприятливе середовище для формування професійних якостей” [13, 97], наголошує на тому, що педагогічними є лише ті умови, що їх свідомо створюють у навчально-виховному процесі та які забезпечують одержання найбільш ефективного результату [13]. Серед умов, що, на думку вченого, ефективно впливають на формування готовності майбутніх офіцерів МВС до охорони і забезпечення громадського порядку вчений вирізняє активізацію та розвиток мотивації до навчальної діяльності, забезпечення професійної спрямованості практичної складової підготовки майбутніх офіцерів у ЗВО, оптимізацію змісту, форм і методів формування професійних умінь, а також використання особистісно-орієнтованого підходу при викладанні спеціальних дисциплін [13, 101]. Науковець також зазначає, що вибір саме цієї сукупності педагогічних умов обумовлений багатьма політичними, економічними та соціальними чинниками, що ускладнюють процес підготовки майбутніх офіцерів МВС, забезпечення самоактуалізації у подальшій професійній діяльності.

О. Полозенко розглядає педагогічні умови як “спеціально створені сприятливі обставини і середовище, спрямовані на забезпечення реалізації певних педагогічних заходів, що уможливають організацію відповідних видів

діяльності, які впливають на ефективність формування психологічної готовності майбутніх фахівців аграрної галузі до професійної діяльності у процесі їх психологічної підготовки” [8, 219]. У своїх дослідженнях учена зазначає, що створення наступних педагогічних умов сприятливо впливають на формування готовності майбутніх фахівців аграрної галузі до професійної діяльності, зокрема, забезпечення професійно спрямованого змісту психологічної підготовки аграрників, створення рефлексивно-розвивального середовища, аксіологізація та діалогізація психологічної підготовки аграрників.

Н. Котенко виокремлює такі організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх техніків-зв'язківців до професійної діяльності, а саме: оновлення мети, завдань та змісту навчальних практик відповідно до сучасних вимог роботодавців щодо компетентності техніків-зв'язківців; використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі навчальних практик, а також застосування адекватних засобів контролю, серед яких вчена виділяє тестування, контрольні та самостійні роботи, захист практичних робіт, захист практики [5].

Отже, серед ефективних педагогічних умов формування готовності майбутніх фахівців різних спеціальностей вчені називають активізацію та розвиток мотивації майбутніх фахівців до навчальної діяльності; забезпечення професійної спрямованості практичної складової їхньої професійної підготовки; створення сприятливого середовища; аксіологізацію та діалогізацію професійної підготовки; оптимізацію змісту, форм і методів формування професійних умінь; використання особистісно-орієнтованого підходу при викладанні спеціальних дисциплін; застосування адекватних засобів контролю засвоєння знань; застосування інноваційних технологій навчання тощо. Створення певних з них в процесі фахової підготовки майбутніх борТПровідників можуть позитивно впливати на формування їхньої готовності до професійної діяльності.

Отже, незважаючи на те, що проблема виявлення ефективних педагогічних умов як основи розробки технології формування готовності майбутніх борТПровідників до професійної діяльності не знайшла свого належного обґрунтування у сучасній психолого-педагогічній літературі, створення певних умов, виявлених в результаті теоретичного аналізу наукової літератури, може позитивно вплинути на формування досліджуваного феномена.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арістова Н. О. Зміст і сутність готовності майбутніх філологів до професійної діяльності / Н. О. Арістова // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – Вип. XXX. Серія: соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2018. – С. 15–29.

2. Арістова Н. О. Педагогічні умови формування професійної суб'єктності майбутніх філологів / Н. О. Арістова / Гуманітарний вісник ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” – Додаток 1 до Вип. 37, Том IV (72): Тематичний випуск “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського простору”. – Київ : Гнозис, 2016. – С. 8–17.

3. Арістова Н. О. Формування професійної суб'єктності майбутніх філологів: теорія і практика / Наталія Олександрівна Арістова. – Київ: ТОВ “НВП” Інтерсервіс”, 2017. – 400 с.

4. Будак С.В. Формування готовності студентів до іншомовної діяльності з дошкільниками. Монографія зі спецпрактикумом у двох книгах // Сергій Валерійович Будак. – Київ: Видавничий Дім “Слово”, 2008. – 288 с.

5. Котенко Н. О. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх техніків галузі зв'язку в процесі навчальних практик: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Наталія Олександрівна Котенко. – Вінниця, 2013. – 277 с.

6. Маригодов В. К. Педагогика и психология: аспекты активизации творчества и готовности к профессиональной деятельности: учебное пособие для технических вузов / В. К. Маригодов, С. Е. Моторная. – Севастополь: СевНТУ, 2004. – 170 с.

7. Пелех Ю. В. Теоретико-методичні засади ціннісно-сислової готовності майбутнього педагога до професійної діяльності: автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук: спеціальність 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Юрій Володимирович Пелех. – Київ, 2010. – 36 с.

8. Полозенко О. В. Модель формування психологічної готовності майбутніх фахівців аграрної галузі до професійної діяльності / О. В. Полозенко // Проблемы современного педагогического образования. Сер.: Педагогика и психология. – Сб. статей. – Ялта: РИО КГУ, 2014. – Вип. 46. – Ч. 4. – С. 213–220.

9. Полонский В. М. Словарь по образованию и педагогике / Валентин Михайлович Полонский. – Москва : Высшая школа, 2004. – 512 с.

10. Радзівілова І. А. Компонентний склад готовності майбутніх бортпровідників до професійної діяльності / І. А. Радзівілова // Молодь і ринок. – Дрогобич, 2018. – № 4 (159). – С. 145 – 149.

11. Сучасний тлумачний словник української мови: 50 000 слів / за заг. ред. В. В. Дубічинського. – Харків, Школа, 2006. – 832 с.

12. Философский словарь / [под ред. И. Т. Фролова]. – 7-е изд., перераб. и доп. – Москва: Республика, 2001. – 719 с.

13. Швець Д. В. Підготовка майбутніх офіцерів МВС України до охорони і забезпечення громадського порядку в процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Дмитро Володимирович Швець. – Київ, 2016. – 225 с.

REFERENCES

1. Aristova, N. (2018). Zmist i sutnist hotovnosti maibutnix filolohiv do profesiinoi diialnosti [Content and essence of future philologists' readiness to professional activity]. *Journal of Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University*. Kamianets-Podilskyi: Medobory-2006, pp. 15–29. [in Ukrainian].

2. Aristova, N. (2016). Pedagogichni umovy formuvannia profesiinoi subiektnosti maibutnix filolohiv [Pedagogical conditions of formation future philologists' professional agency]. *Journal of Pereyaslav-Khmelnitsky Hrihoriy Skovoroda Pedagogical University*. Kyiv: Hnozys, no. 37, vol. IV (72), pp. 8–17. [in Ukrainian].

3. Aristova, N. (2017). *Formuvannia profesiinoi subiektnosti maibutnix filolohiv: teoriia i praktyka* [Formation of future philologists' professional agency: theory and practice]. Kyiv: TOV “NVP” Interservis”, 400 p. [in Ukrainian].

4. Budak, S. (2008). *Formuvannia hotovnosti studentiv do inshomovnoi diialnosti z doshkilnykamy* [Formation of students' readiness to foreign-language activities with preschoolers]. Kyiv: Slovo Publ., 288 p. [in Ukrainian].

5. Kotenko, N. (2013). Formuvannia hotovnosti do profesiinoi diialnosti maibutnix tekhnivkiv haluzi zviazku v protsesi navchalnykh praktyk [Formation

of readiness to professional activities among the future technicians of telecommunications industry during the educational practice]. *Candidate's thesis*. Vinnytsia, 277 p. [in Ukrainian].

6. Marigodov, V. & Motornaya, S. (2004). *Pedagogika i psikhologiya: aspekty aktivizatsii tvorchestva i gotovnosti k professionalnoy deyatelnosti* [Pedagogy and psychology: aspects of actualization of creativity and readiness to professional activities]. Sevastopol: SevNTU Publ., 170 p. [in Russian].

7. Pelekh, Yu. (2010). Teoretyko-metodychni zasady tsinnisno-smyslovoi hotovnosti maibutnoho pedahoha do profesiinoi diialnosti [Theoretical and methodical foundations of future teachers' value-based readiness to professional activities]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv, 36 p. [in Ukrainian].

8. Polozenko, O. (2014). Model formuvannia psykholohichnoi hotovnosti maibutnix fakhivtsiv ahrarnoi haluzi do profesiinoi diialnosti [Model of forming future agrarian readiness to professional activities]. *Problems of modern pedagogic education. Series: pedagogy, psychology*. Yalta: RYO KHU Publ., vol. 46., part 4, pp. 213–220. [in Ukrainian].

9. Polonskiy, V. (2004). *Slovar po obrazovaniyu i pedagogike* [Dictionary of education and pedagogy]. Moskva: Vysshaya shkola, 512 p.

10. Radzivilova, I. (2018). Komponentnyi sklad hotovnosti maibutnix bortprovodnykiv do profesiinoi diialnosti [Component composition of future flight attendants' readiness to professional activity]. *Yoth & market*, vol. 4 (159), pp. 145 – 149. [in Ukrainian].

11. *Suchasnyi tлумачnyi slovnyk ukrainskoi mowy: 50 000 sliv*. (2006). [Modern Ukrainian dictionary of the Ukrainian language: 50 000 words]. Kharkiv: Shkola, 832 p. [in Ukrainian].

12. Frolov, Y. (2001). *Fylosofskiy slovar* [Philosophical dictionary]. Moskva: Respublyka, 719 p. [in Russian].

13. Shvets, D. (2016). Pidhotovka maibutnix ofitseriv MVS Ukrainy do okhorony i zabezpechennia hromadskoho poriadku v protsesi fakhovoi pidhotovky [Professional training of future officers of MIA of Ukraine to protection of public order and security]. *Candidate's thesis*. Kyiv, 225 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26.06.2018

“Принцип мистецтва виховання говорить: діти повинні виховуватися не для сьогодення, а для майбутнього, можливо кращого стану роду людського !”

Імануїл Кант
німецький філософ

